

KNUD RASMUSSEN OG ANLÆGGELSEN AF HANDELSSTATIONEN THULE 1910

Af

PETER WAMBERG

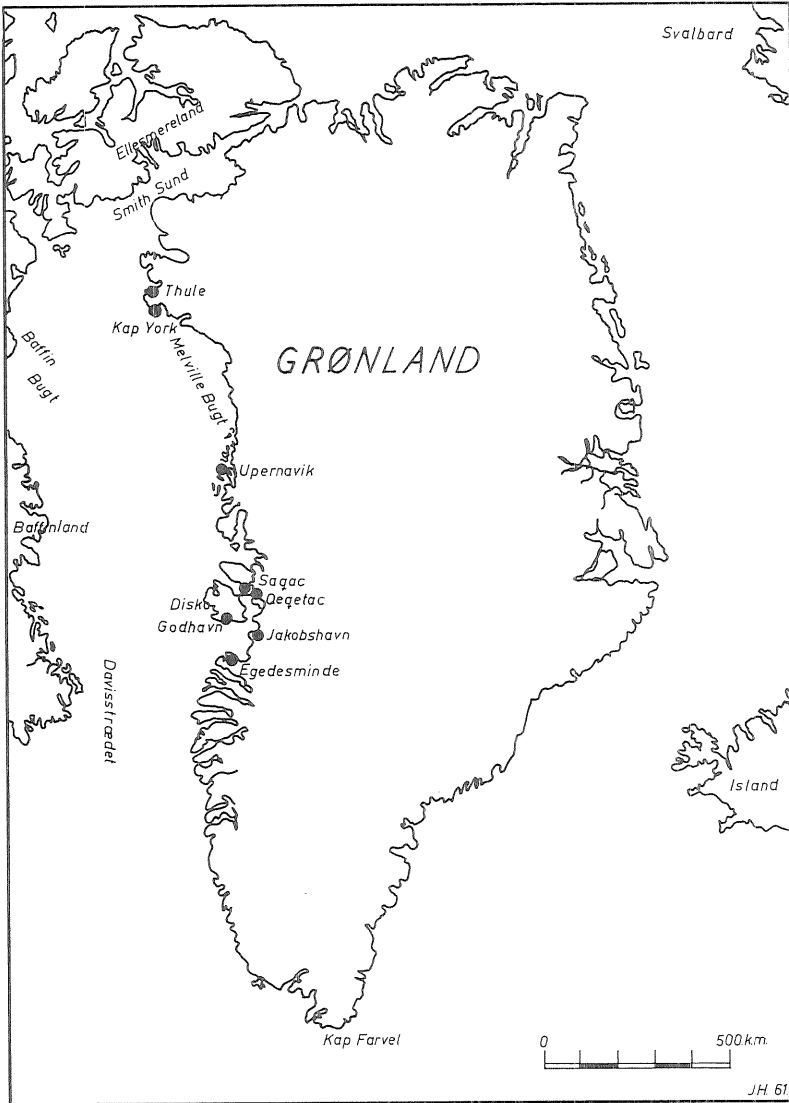
Fhv. distriktschef Peter Wamberg, nu boende i Bergen, fortæller som den eneste nulevende deltager om anlæggelsen af verdens nordligste handelsstation Thule. Forfatteren var med som styrmand ombord på ekspeditionsskibet.

SIDSTE ÅR var det 50 år siden Knud Rasmussen grundlagde handelsstationen Thule cirka 400 kvartmil nordenfor den nordligste koloni Upernavik i det daværende danske Grønland. Om dette skal jeg fortælle i det efterfølgende.

Den 8/7 1910 blev jeg påmønstret som styrmand med ekspeditionsskibet i København. Kaptajnen hed J. Jensen og skibet var en 3-mastet slettopskonnert på 49 reg.tons med 16 H.P. hjælpemotor. Jeg fik hyren gennem en avisannonce, og det passede mig udmærket, da jeg netop var kommen hjem efter at have ligget på station i Norge et år som styrmand med Svitzers „Øresund“ og der havde fået interesse for ishavsfangst. Skibet hed „Motor“ og var hjemmehørende i Gåbense. Det var chartret af Knud Rasmussen og Peter Freuchen, og pengene til ekspeditionen var delvis skaffet tilveje af Knud Rasmussen og Peter Freuchen ved en foredragsrejse med lysbilleder gennem de danske byer. Herom fortalte de ofte morsomt. Knud Rasmussens svigerfader, etatsråd Andersen, har formentlig også hjulpet til. Det var i hvert fald, såvidt jeg forstod, et helt privat foretagende uden statsstøtte, udover at vi fik lov at anløbe havnene i Vestgrønland, hvor vi skulle komplettere vore forsyninger, bl. a. med hunde, hundeseler, skindtøj, hundefoder o. lign. Det var et godt fartøj, men ikke forsynet med ishud eller andre isforstærkninger;

udkigstønde havde vi heller ikke. Vi lå i Nyhavn og lastede. Underst i lasten havde vi nogle tons kul, dernæst stykgods med alle nødvendige forsyninger til ekspeditionen. Det er jo ikke alle år, man kan komme frem til Thule med et sejlskib med hjælpemotor, så Knud Rasmussen og Peter Freuchen måtte kunne klare sig i mere end et år. Hovedlasten i rummet var et helt hus, hvor væggene og taget var af flager. Alt var færdigt tilpasset, grundramme, rejseværk, skillerum, døre, vinduer o. s. v., og skulle kunne bygges op på kort tid. På dækket havde vi en del lange granstammer og nogle tønder petroleum til motoren, samt en 19 fods båd, som vi måtte have liggende på skrå med kølen op. Vi gik på prøvetur i Sundet med et stort selskab af Knud Rasmussens og Peter Freuchens slægt og venner, og det gik udmærket, fordi vi havde skibets gamle motorpasser med. Værre blev det på rejsen, da den påmønstrede maskinpasser skulle overtage. Manden var god nok, men han kendte kun til dampmaskiner og ikke til motorer. Under prøveturen kom en ældre venlig dame hen til mig og udtalte sin ængstelse og bekymring over den farlige rejse. Det var Knud Rasmussens mor, og hun havde god forstand på, hvad hun talte om. Hun havde rejst mange gange mellem Grønland og Danmark med sejlskib, og bl. a. så hun, at skibet ikke var isforstærket og ikke havde ishud. Hun syntes at have tillid til mig og bad mig passe godt på hendes søn.

Vi hejste vore sejl og forlod Sjællands skønne kyster, anløb Frederikshavn og fortsatte rejsen over Nordsøen og ud i Atlanten. Somme tider gik motoren og somme tider ikke. Vi måtte anløbe Torshavn på Færøerne for motorskade. I kahytten boede Knud Rasmussen, Peter Freuchen, kaptajnen og jeg. Der var kun 3 køjer, og Peter Freuchen sov i sin sovepose på gulvet. Han måtte ligge krumsluttet, da gulvfladen kun var nogle få kvadratfod, og han var som bekendt stor af vækst. I ruffet boede foruden maskinpasseren en københavnsk tømmermand og to matroser. Det var første klasses søfolk. Den ene, Buxbom, havde været bådsmand med Grønlandske handels sejlskibe, den anden var skonnertmand. Han gjorde tjeneste som kok, men var dygtig til alt. Alt gik godt. Tømmermanden og kokken var på min

Kortskitse over Grønland med de i teksten nævnte steder.

Map of Greenland.

vagt, maskinpasseren og Buxbom på kaptajnens vagt. Efter anløbet af Torshavn fortsatte vi vestover med kurs mod Kap Farvel. Rejsen varede vel 8-10 dage, men tiden gik hurtigt. Til trods for de ukomfortable boligforhold i kahytten var vore passagerer bestandig i godt humør, og det var meget interessant at høre Knud Rasmussen fortælle om polareskimoerne og Peter Freuchen om Danmarksekspeditionen, som han havde været medlem af. De var jo unge mænd og på vej til at virkeliggøre deres ungdomsdrømme. Det var Knud Rasmussens plan at skabe en dansk virksomhed blandt polareskimoerne ved at anlægge stationen Thule og derved lette det dengang hedenske og helt primitive folk overgangen til civilisationen. Til trods for en mange tusind år gammel jægerkultur stod polareskimoerne på et rent stenalderstadium. De kunne lave buer, lanser, harpuner og skeletter til deres kajaker af renernes horn og sødyrenes ben, og deres kvinder beredte fugleskind til varmt og blødt undertøj. Af bjørneskind, sælskind og ræveskind lavede de ydertøj og fodtøj. Det syedes sammen med dyresener, som spaltedes til sytråde. De kunne tænde ild ved at slå gnister mellem jernsten og flint og antænde tørt mos, som var fugtet med tran. Trannen tyggede de af et stykke spæk og silede den ud mellem tænderne over den tørre mos. Knud Rasmussen sagde, at det var meget vanskeligt at gøre uden at blande trannen med spyt, og hvis den blandedes med spyt, ville det ikke brænde. Af remmesælens skind lavede de harpunliner, hundeseler og remme til surringer af alle slags. De kunne altså leve og leve godt på deres vis uden nogen kontakt med det vi kalder civilisation. Kontakten med de hvide var tværtimod en fare for dem. Denne krise ville Knud Rasmussen hjælpe dem over, og for dette havde han alle betingelser. Han holdt af dem og kunne tale deres sprog og vinde deres fulde tillid, fordi han helt ud forstod deres tankegang og sjæleliv. Ved anlægget af stationen fik Knud Rasmussen også et udgangspunkt for sine planlagte ekspeditioner. Han talte allerede dengang om sin påtænkte rejse fra Grønland til Stillehavet, som blev til virkelighed 11 år senere. Sidst men ikke mindst regnede han også med, at stationen kunne betale nogle af omkostningerne ved ekspeditionerne.

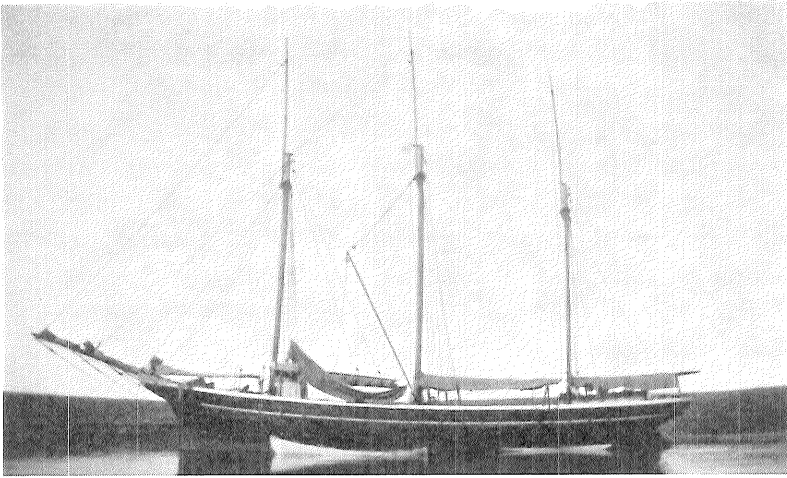
Ekspeditionenens medlemmer og skibsbesætningen fotograferet på agterskibet af m/skonn. „Motor“ ved afrejsen fra København juli 1910. Fra venstre: kokken (der også var matros), tømmemanden, maskinpasseren, styrmand P. Wamberg (artiklens forfatter), Knud Rasmussen, matros Buxbom, Peter Freuchen og kaptajn J. Jensen.

The members of the expedition before leaving Copenhagen July 1910.

Det var en vildtrig egn, hvor der kunne skaffes mange skind af blåræv og isbjørn og tænder af hvalros og narhval og ved oplæring af polareskimoerne andre produkter, f. eks. sælskind og tran.

Planernes realisation var imidlertid afhængig af, at vi kom godt frem. Nu så vi den første storis, som kom drivende med polarstrømmen ned langs Grønlands østkyst, og foreløbig måtte vi gå mod syd langt udenom Kap Farvel, som vi ikke fik i sigte. Blandt storisen så vi is, som ragede hushøjt op over vandfladen. Jeg mente, det var isfjelde, men Knud Rasmussen lo og sagde, at det kalder vi for isskods. Isfjelde er meget større. Jeg skulle senere få nok at se af begge dele. Da vi var kommen så langt mod syd, at isen var sådan fordelt, at vi kunne komme igennem, gik vi vestover igen, og da vi var kommen klar af storisen, styrede vi nordover og op i Davisstrædet mellem

Baffinslandet og Grønland. Vi holdt os bedst til Grønlandssiden, men efter et par dages sejlads mødte vi drivis. Da jeg kom på dæk efter formiddagsfrivagten, var vi inde i tæt drivis, og skuden sad fast. Kaptajnen stod til rors, men heldigvis var motoren ikke i gang, ellers havde vi mistet propelvingerne. Der var en svag dønning, og vi fik et stort isskods ind under agterenden, mens stævnen stod fast. Alle mand, også passagererne, måtte ud på isen og med håndmagt lykkedes det os at skubbe agterenden klar af isskodset. Situationen var ellers farlig, men her var det jo en fordel, at skuden var lille. Med forsigtig manøvrering lykkedes det for os at få skuden ud i fordelt is, og så styrede vi vestover mod Baffinslandet i håb om at finde åbent vand eller så fordelt is, at vi kunne styre nordover igen. Peter Freuchen stod til rors, og motoren var i gang. Det var tåge. Efter nogle timers forløb mente Peter Freuchen, at vi skulle prøve at gå nordover igen. Jeg forandrede så kurs nordover. Isen tætnede hurtigt, men denne gang fik vi da drejet skuden rundt og kom ud i fordelt is uden at stoppe motoren. Efter et par timers forløb klarede det op, og isen blev så fordelt, at vi kunne sætte vor kurs nordover. Med et så lille og svagt skib er der jo ikke tale om at forcere arktisk drivis. Vi måtte pænt følge det åbne vand mellem isflagerne. Vi styrede nu nordover langs Grønlands vestkyst og havde land i sigte. Landet her ligner Norges vestkyst med høje fjelde og dybe fjorde, med den forskel, at der ingen skov er på fjeldsiderne, og dale og kløfter er opfyldt af is med sne øverst. Vi så svømmende hvalrosser udfør Holsteinsborg, og jeg så mange mærkelige striber i vandet. Da jeg spurgte Knud Rasmussen, hvad det var, svarede han, at det var håkjæringekskremitter. Der måtte være mange håkjæringer. Det er en stor bundhaj, som grønlænderne driver fangst på. Af leveren laves tran, kødet skæres i strimler og bruges til hundefoder. Den tran, som af sig selv drypper af kødstrimlerne, er fin og klar som vand og brændes uraffineret i dertil indrettede lamper, som brænder med et stærkere og klarere lys end vore gammeldags petroleumslamper. Det ru skind er også en i Europa eftertragtet handelsvare.

3-mastet m/skonnert „Motor“ af Gåbense, tilhørende kapt. P. W. Andersen og chartret af Knud Rasmussen og Peter Freuchen til Thule-ekspeditionen. Skibet var bygget i 1907 af Ring Andersen i Svendborg og målte 64 brt. Det blev 1917 sænket i Nordsøen af en tysk U-båd. (Forf. fot.).

The expeditionary ship, 3-masted motor schooner "Motor" of Gaabense.

Da vi nåede op i Discobugten, fik vi et storslået syn at se, som jeg aldrig vil glemme. Bræerne inde ved Jakobshavn og deromkring havde netop kælvet, og hele Discobugten lå fuld af større og mindre isfjelde af fantastiske former og skinnende i alle schatteringer af grønt og blåt, og den øverste del var hvid. Jeg forsøgte at tælle og kom til syv hundrede. Man tænke sig disse isfjelde spredt ud over et dytblåt hav i solskin. Det var enestående smukt og storslået, et uforglemmeligt og egenartet syn. Vi var så heldige at have fint vejr og solskin. Det er ellers sjældent. Så mange isfjelde vil oftest give tåge.

På Discoøens sydpynt ligger Godhavn, som vi anløb. Kajakker kom ud for at tage imod os, og alle flag blev hejst. Grønlanderne klædte sig i deres maleriske og smukke festdragter, og om aftenen dansede vi til harmonikamusik. Knud Rasmussen var i land og besøgte venner og ikke mindst de ringeste og fattigste blandt befolkningen. Han var voldsomt populær. Jeg spurgte en dansktalende eskimo,

hvad de mente om Knud Rasmussen? „Tja – næst efter vorherre, så tror vi jo på Knud“, svarede han.

Jeg var en tur i land med Peter Freuchen for at hjælpe ham med teodolitten; han skulle jo være de fremtidige ekspeditioners kartograf. I Godhavn kom en grønlanderinde ved navn Vivi og bad Knud Rasmussen om at få lov til at følge med til Thule. Vi tør ikke tage dig med, sagde Knud Rasmussen, for vi ved ikke, under hvilke forhold vi kommer til at leve. Jeg kan ikke få det værre, end jeg har det nu, svarede Vivi. Da er du den rette for os, sagde Knud Rasmussen, og hun kom ombord med sin 11-årige søn. Vivi var forøvrigt datter af en i sin tid berømt eskimo. Han havde været med flere amerikanske ekspeditioner og bl. a. en gang holdt liv i 17 mennesker, som drev på en isflage i 4 dage, alene ved fangst fra kajak.

Vi indrettede et telt midtskibs til Vivi, og der sov hun i sovepose med sin søn ovenpå hundefoder i sække. Hun klagede ikke.

Vi sejlede videre fra Godhavn mod nordøst om Discoøen og videre østpå til Qeqetac, hvor Knud Rasmussens onkel var kolonibestyrer. Her blev vi som sædvanlig festlig modtaget. Under dansen kom Knud Rasmussen og inviterede mig på grønlandsk festmad. Det var kold steg af en hund, som hans tante trakterede med, fordi det var en af hans livretter. Det smagte udmærket, men på samme måde som fårekød smager af får, smager hundekød af hund. Jeg var i land og prøveskød to rifler, jeg havde købt i København for at tuske med polareskimoerne. Knud Rasmussen lod mig forstå, at han ikke syntes om den påtænkte tuskhandel og tilbød mig at købe dem af mig. Jeg lod ham få dem for den pris, jeg selv havde givet, og vi fik dem med på hjemrejsen. Vi kunne jo let komme i en situation, hvor vi havde brug for dem (indefrysning, forlis).

I Qeqetac fik vi de første hunde ombord og forsyninger af forskellig slags, hundefoder, hundeseler, skindklæder o. s. v.

Vi forlod Qeqetac og sejlede vestover til Saqac. Igen festlig modtagelse, middag hos kolonibestyreren, som bød på rensdyrsteg. Derefter musik og dans i forsamlingshuset. Grønlanderne var meget

På grund af vindstille bugseres ekspeditionsskibet ind til ankerpladsen ud for Thules nøgne fjeldkyst. (Forf. fot.).

"Motor" is towed near shore at Thule.

musikalske og gik op i dansen med liv og sjæl. Foruden de danse, vi kunne, dansede de især to grønlandske stepdanske, som de for mange år siden havde lært af de skotske hvalfangere. På grønlandsk hedder de: Arfineqpingasut og Sisamat.

Det er almindeligt at bytte gaver, og jeg fik af min dansepartner en nydelig tobakspung af forskelligfarvet sælskind. Knud Rasmussen fortalte, at hun ansås for at være den smukkeste pige i Nordgrønland, og skøn var hun, så det var jo en stor ære for mig.

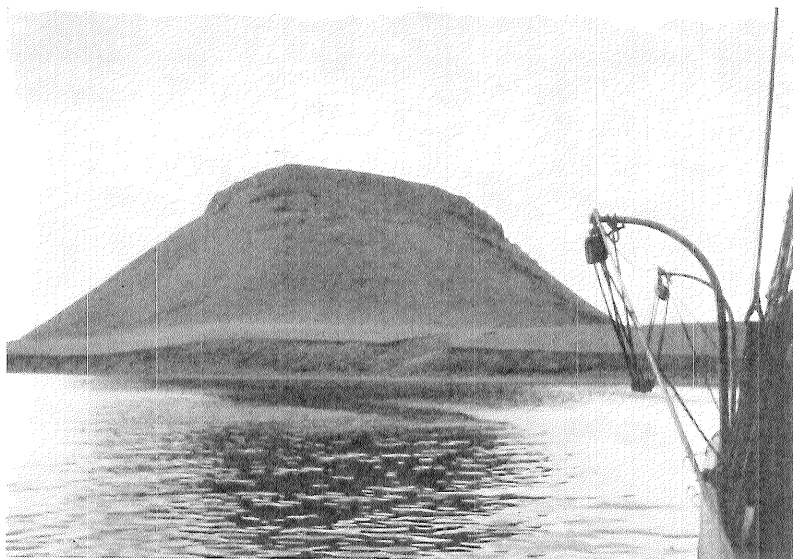
I Saqac fik vi flere forsyninger og flere hunde. Alle steder ville alle mennesker gøre det så godt for Knud Rasmussen som de kunne. Om morgenen satte vi kurs vestover for Vajgattet mellem Discoøen og Grønland med ca. 30 hunde på dækket foruden dækslasten med Vivi på toppen. Det var et broget liv ombord. Hundene var jo bundne hver for sig, men en løbsk tæve bed af og til sin fortøjning i stykker og kom løs, og hvor den viste sit forsorne ansigt, skabte

hanhundene sig aldeles gale, rev og sled i deres fortøjninger og hylede noget så voldsomt. De fandt det nok trist at se og lugte så megen dejlighed og så være bundet.

Vi søfolk kan jo som bekendt bruges til lidt af hvert, men hundelort på fingrene, når vi skulle bruge tovværket til at manøvrere med sejlene, var dog lidt af en prøvelse, selv om der var vand nok udenbords til at vaske hænderne i. Knud Rasmussen og Peter Freuchen fodrede selv deres hunde.

I Vajgattet er der grundt mange steder, men alle grunde var effektivt afmærkede af isskods, som stod på grund. Kommen gennem Vajgattet havde vi de sidste 400 kvartmil igen til Kap York over den berygtede Melville bugt, hvor mange stærkere skibe end vort er bleven skruet ned af drivisen. Vi var imidlertid heldige med vejret og fordelt drivis. På den sidste del af sejladsen kunne vi ikke bruge kompasset, fordi vi var så nær den magnetiske nordpol. Vi fik land i sigte nogle mil øst for Kap York, og Knud Rasmussen kendte landet igen. Han havde jo rejst her flere gange med hundeslæde, da han var med på den litterære Grønlands-ekspedition sammen med Mylius Erichsen, Harald Moltke og Jørgen Brønlund. Vi sejlede langs landet og kom snart til Kap York. Jeg havde frivagt, da vi sejlede op gennem Smith sund, og da jeg kom på dæk igen, havde vi mistet begge propelvingerne i drivisen, men var kommen på højde med Nordstjernebugten, i hvis bund Thule ligger.

Det blev nu mit job at krydse i drivisen ind mod Thule, for vinden var stik i stævn. Det gik meget godt, og da vi nærmede os Thule, kom kaptajnen på dæk og tog roret. Da skete der et uheld, som kunne have fået katastrofale følger for skib og last. – Vi styrede bidevind for styrbords halse ind mod Thulefjeldet, hvor brændingen stod på land. Klods i læ havde vi et lille isfjeld. Da vi skulle gå over stag, faldt skibet af i vendingen, fordi kaptajnen havde holdt det for tæt til vinden, så det ikke havde fart nok i vendingsøjeblikket. Vi drev ned på isfjeldet med levende sejl. Det så meget farligt ud, og kaptajnen kaldte passagererne på dæk. Imidlertid tørnede skibet først med stævnen mod isfjeldets fod, derved kom skibet gennem

Bopladsfjeldet ved Thule, set fra ekspeditionsskibet, som ligger til ankers i bugten. (Forf. fot.).

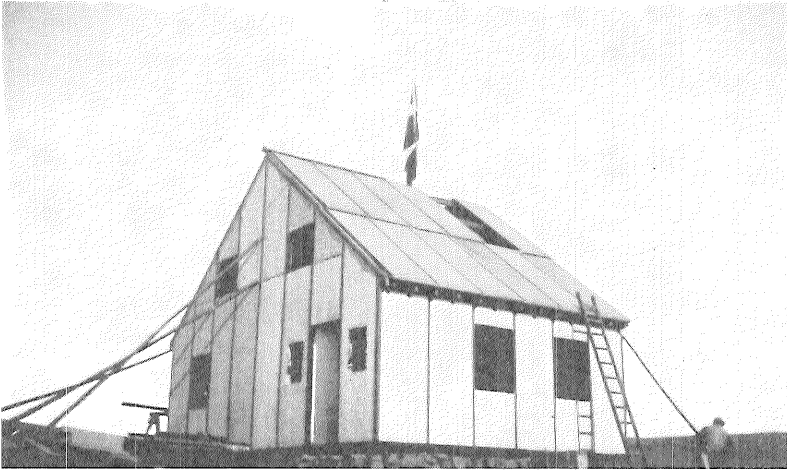
The "Settlement Mountain" at Thule.

vinden, forsejlene kom bak, og forskibet drejede hurtigt ud fra isfjeldet i den friske vind, og sejlene fyldtes igen, men agterskibet tørnede så voldsomt mod isfjeldet, at vi fik beskadiget lønningen og et par dækstøtter agter, men det var jo billigt sluppet. Efter endnu et par bouter fik vi stille. Men nu kom polareskimoerne ud fra Thule i en hvalbåd, som de havde fået af polarforskeren Peary. Vi satte ekspeditionens båd og skibsbåden på vandet, og de tre robåde slæbte os det sidste stykke med polareskimoerne til hjælp. Kommen helt ind under land lod vi gå anker i en lun og helt isfri havn. Hundene blev øjeblikkelig ført i land. Jeg ved ikke, hvem der var mest glad, enten hundene eller skibsbesætningen, men det var en kolossal lettelse for begge parter. Hundene var jo bundne under rejsen. Passagererne blev ført i land, hvor de slog deres telte op, og vi lossede vor dækslast af hundefoder og granstammer og spulede dæk. Det trængte det hårdt til, efter at 30

hunde havde været ombord i mange dage. Det var en meget glad kaptajn og styrmand, som spiste sammen den aften. Det havde været et begivenhedsrigt døgn. Vi havde mistet propelvingerne og nær mistet både skib og last, men nu lå vi tilankers ved rejsens mål, og nye opgaver ventede. Lasten skulle losses i små både på åben strand. Huset skulle bygges. Vi skulle have reservepropellen sat på og tage ballast ind for hjemrejsen. Alt måtte gøres så hurtigt som muligt, for vi var allerede i den sidste halvdel af august, og ny is kunne lægge sig hvad dag som helst og tvinge os til at overvintre. Det var altså i høj grad om at gøre at få fart i arbejdet. –

Knud Rasmussen havde tidligere haft to vintre sammen med polareskimoerne, og de var allesammen hans gamle venner og glade for at se ham. Selvfølgelig ville Knud Rasmussen fejre gensynet med en eskimoisk spisefest. Peter Freuchen skulle jo også nu lære at leve på polareskimoisk vis, og traktementet var to år gammelt kød, som eskimoerne hentede fra deres kødgrave. Det spises rådt. Herom fortalte Peter Freuchen: „Jeg lukkede øjnene og skød hjertet op i livet og begyndte at spise. Da jeg holdt op, var mine øjne stadig væk lukkede, for jeg havde ædt så meget, at jeg ikke kunne se ud af dem.“ Her skal bemærkes, at kød ikke fordæres på samme måde deroppe som hos os. I eskimoernes kødgrave er temperaturen om sommeren omkring nul. Kødet rådner ikke, det gærer og surner, og der findes ikke spyfluer.

Næste morgen tidlig kom Knud Rasmussen ombord og spurgte mig, om jeg kunne losse skibet med kun polareskimoer til hjælp, da han måtte have den øvrige skibsbesætning og kaptajnen til hjælp med at bygge huset. „Hvad hedder „godt“ på eskimoisk?“ spurgte jeg. „Det hedder noget sådant som „a jing“,“ svarede Knud Rasmussen. „Og hvad hedder „dårligt“ på eskimoisk?“ spurgte jeg. „Det hedder noget som „a jok“ eller „a jok pok“.“ „Det skal vi nok klare“, svarede jeg. „Men De må endelig ikke blive vred, om eskimoerne gør noget forkert,“ sagde Knud Rasmussen. „Disse mennesker udfører arbejdet som en venskabstjeneste, og fordi det

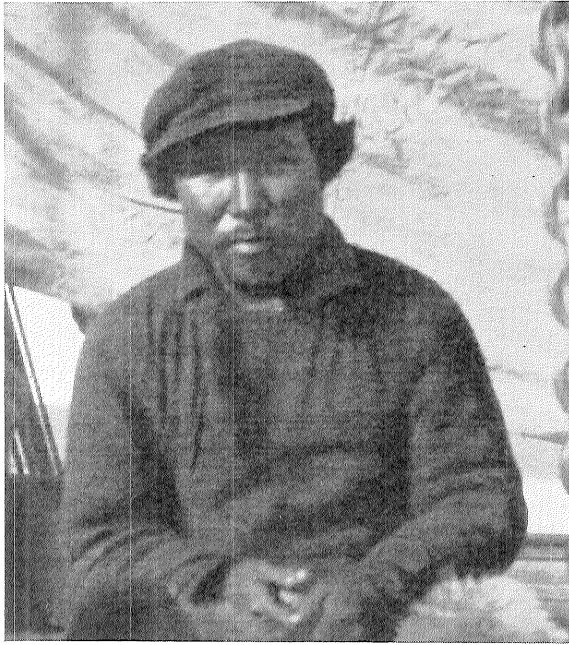
Huset, der var begyndelsen til verdens nordligste handelsstation, under rejsning, afstivet på grund af storm. Det var i sektioner medbragt fra Danmark. (Forf. fot.).

Erection of the house of the trading station; the house was brought from Denmark.

morer dem, men hvis De bliver vred, synes de ikke, det er morsomt mere, og da er der ingen magt på jorden, som vil kunne få dem til at arbejde igen“.

Det viste sig, at det faldt mig let at arbejde sammen med polar-eskimoerne. De arbejdede hurtigt og var alligevel forsigtige med godset. Arbejdet gik med godt humør. De morede sig over mine „a jing“ og „a jok“ og var glade, fordi jeg bar dem i land fra båden, når vi skulle losse på stranden. Båden kunne jo ofte ikke flyde helt ind og jeg havde gode søstøvler. Eskimoernes sommerfodtøj var nok ikke vandtæt, og desuden var de vel ikke vant til at blive båret på hænderne af en hvid mand.

Mens godset hurtigt kom i land og blev modtaget af villige hænder, voksede huset hurtigt op. Navnlig gjorde Buxboms store praktiske dygtighed sig gældende under det arbejde. Men her var ekspeditionen nær ved at blive ramt af en ny katastrofe. Der brød pludselig en stærk storm løs. Huset var rejst og tagflagerne lagt på, men døre og

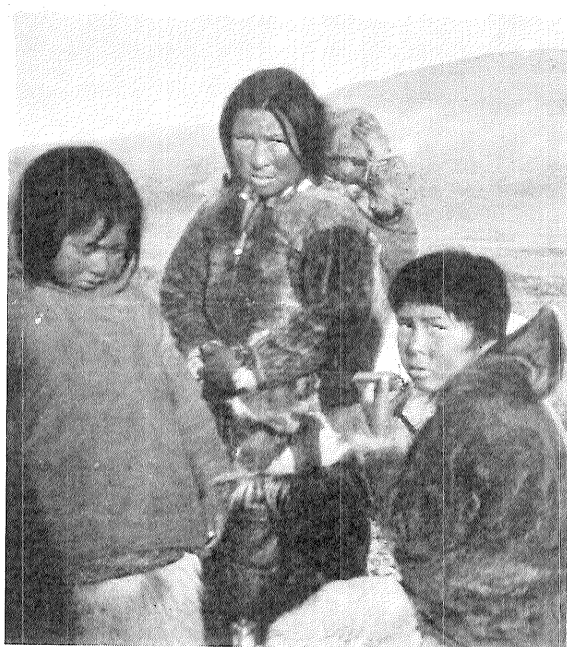
Storfangeren Samik, som havde deltaget i Robert Pearys ekspeditioner. Det fortæltes om ham, at hans kødgrave aldrig var tomme, og han var den første til at holde eskimoisk spisefest for Knud Rasmussen og Peter Freuchen.

(Forf. fot.).

Samik, one of the great Eskimo hunters at Thule.

vinduesruder var ikke sat i. Vi kom løbende til hjælp fra skibet. Væggene bulede ud, og taget løftede sig ved vindens pres. Polar-eskimoerne forstod, hvad det drejede sig om, og under Knud Rasmussens ledelse tog de hver sin glastrude og satte dem på plads samtidig. Dette tog så meget af trækvinden bort, at vi kunne få tid til at få alle ruderne på plads, og vi søfolk lagde samtidig nogle af de medbragte granstammer tværs over tagflagerne og surrede dem fast til fjeldet med ståltov (wirer). Huset var reddet, men i sidste øjeblik. Et par tagflager blæste væk, og vi reparererede hullet med brædder og planker. Stormen kom pludseligt, med klart vejr.

Da huset var bygget, indbød Knud Rasmussen os til fest på fersk

Kvinde fra Thule med barn på ryggen og to større børn. Kvinderne gifter sig i 16 års alderen, og mændene, når de kan forsørge en familie. Kvinderne er i fåtal i det lille samfund, da pigebørnene undertiden dræbes ved fødslen, hvorimod drenge altid er velkomne, da de betyder alderdomsforsørgelse. (Forf. fot.).

Woman from Thule with children.

moskusoksekød, som nogle eskimoer havde bragt på slæde fra Ellesmereland. Ellesmereland ligger på den anden side af Smith sund, og man må rejse flere dagesrejser nordpå med slæde for at komme over sundet på isen. Så lange rejser foretager polareskimoerne for at skaffe sig de varme moskusokseskind. Det er deres liv stadig at rejse til nye fangststeder, og det er også deres lyst. —

Jeg bad om jeg i stedet kunne få lov til at gå lidt indover landet med mit gevær. Der havde jo ikke været nogen fritid under vort arbejde. Knud Rasmussen forstod og bad 3 eskimoer ro mig ud til et næs i nærheden, hvor der skulle være chance for harer. På vejen derud skød jeg nogle søfugle og gik så indover land. Jeg så ingen

harer, men da jeg kom tilbage, kom mine ledsagere bærende med hovedskindet af en hvalros, som havde været nedkulet med sten på stranden, åbenbart et bytte fra tidligere fangst på stedet. De bar skindet i skægbørsterne og slængte det på en sten med kødsiden op. Så trak de deres knive og begyndte at spise af kødet, imens de ivrigt indbød mig til at deltage i måltidet og med gebærder lod mig forstå, hvor lækkert det var. – Ja, jeg trak min kniv og deltog i måltidet, det smagte godt nok, men jeg spiste jo ikke så meget. Vi rejste tilbage, og næste dag fik jeg at vide, at der havde været trommesang under Knud Rasmussens fest, og at en gammel eskimokvinde under sin ekstase havde skræmt vores tømmermand, så han løb, og hun løb efter ham. Det havde virket komisk på den øvrige skibsbesætning, men eskimoerne så måske anderledes på det.

Næste dag var søndag, og vi holdt hviledag for første gang. Jeg tog min buchsflint for at gå indover landet, men da det var tæt tåge, måtte jeg følge et udtørret bækleje for at kunne finde tilbage. – Vegetationen var græs, mos, dværgpil, blomster, en gul valmue og forskellige slags lav. Jeg skød bom på en storkjove, men så ellers ikke andet end snespurve. Tågen lå tæt. Da jeg kom tilbage, spurgte Knud Rasmussen hvad jeg skød på. Man havde hørt skuddet, og eskimoerne berettede, at der var en isbjørn i nabolaget. Det viste sig at være rigtigt. Om natten kom bjørnen ned til stranden og svømmede ud. En eskimo så den, satte efter i kajak, harpunerede og dræbte den, og det var hans svendestykke, for det var hans første bjørn. Han var 19 år gammel, og polarforskeren Peary havde taget ham med til Amerika, da han var dreng. Han lærte sig engelsk, men længtes så stærkt tilbage, at Peary sendte ham hjem med et hvalfangerskib; de kommer af og til så langt mod nord. Hans ophold i Amerika førte imidlertid næsten til hans undergang. Han havde jo været i Amerika i de år, da andre eskimoiske drenge lærer at håndtere en kajak, kaste en harpun, skyde med bue og pil og dræbe isbjørne, hvalrosser og sæler med lanse, såvel i vandet som på landjorden. Dette såvel som anden slags fangst, f. eks. fiskefangst og fangst af fugle og harer kræver stor og langvarig øvelse, og polareskimoen

Vinterboliger ved Thule, med en lang, lav gang, som fører ind til det for varmens skyld højereliggende opholdsrum. Polareskimoerne er nomadefolk, der følger vildtet, og husene kan benyttes af enhver, som bestemmer sig til at overvintre her. Om sommeren afdækkes de for udluftningens skyld. (Forf. fot.).

Winter dwellings of the Polar Eskimos at Thule.

lærer sine børn op, fra de er ganske små. De begynder med småvildt og fisk, men det at dræbe bjørnen med lanse, enten det er på land, imedens hundene slår ring om bamsen, eller på søen, hvor bjørnen er kastet fast med harpun, og jægeren forfølger den i kajak, regnes som en manddomsprøve. Har den unge mand klaret det, regner man med at han kan forsørge en familie, og pigerne smiler til ham.

Ovennævnte eskimodreng kunne absolut intet af dette og var derfor til latter og hån for de andre drenge, og pigerne ville ikke se på ham. Han var en undermåler, som ikke kunne forsørge en familie, og eskimopigerne ved, hvad det er at dø af sult. De lærer sulten at kende, når fangsten mislykkes.

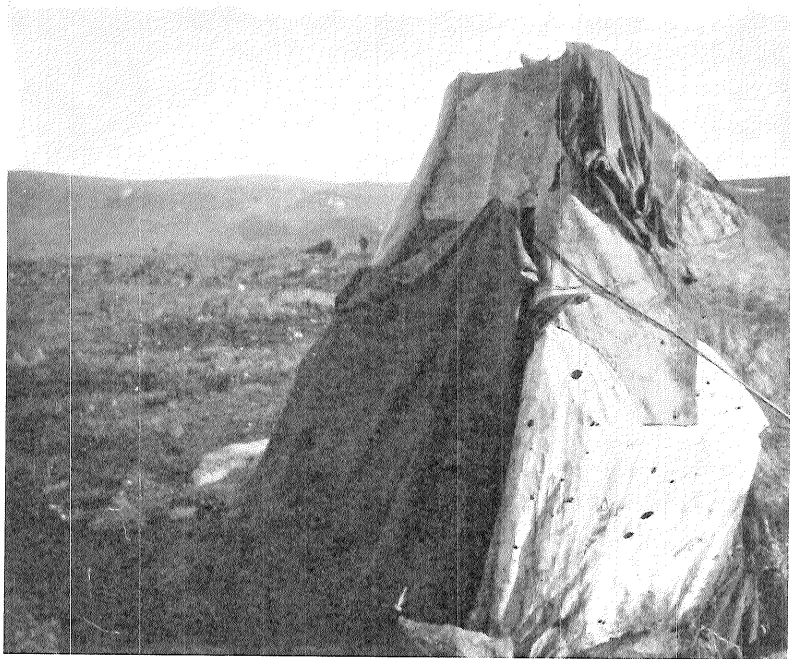
Peter Freuchen fortalte om den unge mand, at han var så mismodig, at han tænkte på at tage sit eget liv. Nu lykkedes det altså for ham

at dræbe sin første bjørn og slæbe den til land, og dermed havde han hævdet sig blandt sine bopladsfæller, og hans selvtillid kom tilbage. Jeg har senere hørt, at han var Peary's søn, og det er jo muligt, men en faders position har ingen betydning blandt polareskimoer. –

Tid var mangelvare for os. Vi arbejdede så at sige både dag og nat for at blive færdig og komme ud, inden nyisen lagde sig og vi frøs inde. En nat var det $\div 4^{\circ}$ og isning på vandet. Jeg kan dog berette om et par morsomme og interessante episoder sammen med Knud Rasmussen. Han bød mig ind i sit telt, som var langagtigt. Han sad selv inderst med ansigtet mod indgangen. På hans højre side sad Peter Freuchen, og på hans venstre side sad jeg. Nedenfor Peter Freuchen og mig sad en række eskimomænd på jorden med benene mod hverandre, og nederst i teltet var der en flok kvinder og børn. Disse kvinder hviskede og lo og morede sig, og det var tydeligt at se, at det var Freuchen, de morede sig over. „Hvad er det dog de kvinder finder så morsomt ved mig?“ spurgte Freuchen Knud Rasmussen. Knud Rasmussen spurgte nedover og lo godt, da han fik svaret. „Ved du, hvad de siger“, sagde han til Freuchen, „de siger, at du, som er så stor, ikke er noget mandfolk“. Freuchen smilte, men så ud som et spørgsmålstejn. „Det er fordi du har sælskindsbukser på. Heroppe går ingen voksen mand med sælskindsbukser, men bjørneskindsbukserne får han først, når han selv har dræbt bjørnen“. –

Peter Freuchen beviste, som bekendt, senere sin manddom ved at gifte sig med en af eskimopigerne, som hed Navarana, og det var ifølge Freuchens fortællinger et meget lykkeligt ægteskab.

Knud Rasmussen tog mig med ind i et sommertelt. Teltet var af forskellige slags dyreskind. Indvendig var der en stor briks, som var opfyldt med varme skind af ren, isbjørn og moskusokse. Her sover hele familien i skøn forening. Vi blev trakteret med „matak“, det er underhuden af hvidfisk, som regnes som en delikatesse, også i dansk Grønland. Da vi kom ind, var der en ung mand, som gemte sig mellem skindene oppe på briksen. Knud Rasmussen spurgte, hvorfor han gemte sig, og fik at vide af konen, at det var fordi han ingen bukser havde på. Dem sad konen nemlig og reparerede, men det var ikke

Polareskimoisk sommertelt i Thule. Det består af dyreskind, hvoraf et enkelt er tarmskind eller flækket sælskind, der tjener som vindue. Beboerne af teltet soledede sig udenfor, men da artiklens forfatter viste sig for at fotografere dem, flygtede de skyndsomst ind i teltet. På den golde, flade mark anlagde amerikanerne efter sidste krig en luftbase. (Forf. fot.).

Summer tent of the Polar Eskimos at Thule.

hendes søn eller mand. I Thule havde man ingen skræddere. Skal man have et arbejde udført, må man optræde med venlighed, og så udføres det som en venskabstjeneste. Penge kendtes jo ikke. Fanges et dyr, deles det mellem alle efter visse regler. Det er paradisiske tilstande, når ikke fangsten slår fejl, og det gør den vist sjældent ved Thule, men måske oftere på deres lange slæderejser. Men de holder alligevel af at rejse.

Da vi var der, opholdt der sig ca. 60 mænd, kvinder og børn ved Thule.

Så snart vi var færdige med huset, bankede vi skibet, d. v. s. vi

flyttede alt tungt hen på forskibet for at lette agterenden op. Såvidt jeg husker, hejste vi også med samme formål en båd op under klyverbommen. Så halede vi agterenden ind til land, hvor havbunden skrånede passende. Dette gjorde vi ved højvande, og ved lavvande lykkedes det vor maskinpasser at tage den gamle propel af og sætte en ny på, som vi havde i reserve. Det lyder meget let, men det var et arbejde, som krævede megen omhu og forsigtighed på et fremmed sted, hvor man er ukendt med bund- og dybdeforholdene. Forskellen mellem høj- og lavvande var 3-4 fod. Så førte vi ballast ombord og lagde skuden på rigtigt trim for manøvredugtighed under sejl. Ballasten blev surret og stivet af efter alle kunstens regler, så den ikke kunne forskyde sig, når vi kom i svær søgang. Det gik udmærket.

Lasten var snart taget ombord. Det var 3 tønder saltede hvalroskind, 311 fine blårævskind og en del narhvaltænder og hvalrostænder. Dagen før vi skulle rejse kom Peter Freuchen langs siden i kajak, og foran sig havde han liggende noget friskt spæk af en bjørn, som netop var harpuneret og dræbt i nærheden. Den havde svømmet, og en eskimo satte efter den i kajak, harpunerede og dræbte den. Freuchen inviterede mig på spæk og forsikrede, at det smagte som valnød. Jeg spiste også noget af det. Der var ingen dårlig smag af det. Vi fik en del af bjørnens kød med os som fersk proviant, og vor kok lavede velsmagende mad af det.

Vi tog nu afsked med Knud Rasmussen og Peter Freuchen, og Knud Rasmussen bad mig opsøge ingeniør Nyboe, når vi kom til København, og det gjorde jeg også.

Det sidste jeg så af Knud Rasmussen var, at han drog på hvalrosfangst med de to robåde mellem de drivende isflager. Det hastede vel med at skaffe foder til de mange hunde.

Vi littede vort anker og stod ud af bugten. Snart nåede vi Smith sund og satte kursen mod syd mellem drivisflagerne. Heldigvis gik motoren igen, men vi måtte jo spare på brændslet. Vi bestemte os dog til at lade motoren blive ved at gå, til vi kom længere mod syd, hvor vi ventede at finde mere åbent vand. Det slog til.

Efter nogle dages sejlads gik vi ind i Vajgattet til Saqac. Derfra

Ekspeditionens leder, Knud Rasmussen, ved indgangen til sit telt i Thule 1910.
(Forf. fot.).

The leader of the expedition, the famous Polar explorer Knud Rasmussen.

gik vi til Godhavn. Her hændte der mig noget morsomt. Jeg havde efterhånden fået meget langt hår, og da vi skulle ligge en dag i Godhavn, gik Buxbom velvilligt i gang med at klippe mig. Da han havde klippet mit halve hoved, mente grønlænderne ombord, at de så en hvalrosunge i vandet ude ved indløbet til havnen. Buxbom smed saksen og halede båden op langs siden. Jeg sprang ned efter min riffel, og så roede Buxbom ud mod havneindløbet, så skummet fossede om bådstævnen. Da vi kom i nærheden af havneindløbet, så jeg dyret komme op langt nede i det klare vand. Jeg skød, idet den brød vandskorpen, og dræbte den øjeblikkelig, men den sank skælvende. Vi roede ombord noget slukørede og fuldendte klipningen. Imidlertid gik grønlænderne ud med deres kajaker, og det lykkedes for dem at fiske dyret op med torskepilke, hvorefter de slæbte det til land, og grønlænderinderne gik raskt i gang med flåning og partering af dyret. Det viste sig at være en stor remmesæl.

Jeg gik i land og opsøgte kolonibestyrer Vinterberg for at få lov

til at tage skindet med mig. Det kunne han ikke give lov til, da Grønlandske handel har monopol, men han sagde, at jeg kunne tage skindet med mig, og når vi kom til København, skulle jeg blot henvende mig til handelen. Det var kun en formalitet, da ingen ville tænke på at sige nej. Hr. Vinterberg var forøvrigt meget elskværdig og viste mig lidt rundt i kolonien. Da vi var kommen lidt udenfor bebyggelsen, sagde han: „Nu fløjter jeg et bestemt signal, og så kommer mit ene hundespand“. Der var ingen hunde at se, men da han fløjtede, kom der pludselig 10–12 store hunde, som var de stampet op af jorden. „Nu fløjter jeg et andet signal, og så kommer mit andet hundespand, og så kommer de op at slås.“ Han fløjtede igen, og straks kom der som ved trolddom 10–12 store hunde, og da begge spand ville hen til deres herre, opstod der det vildeste hundeslagsmål, jeg har set. Hårtotterne stod som en sky om de kæmpende dyr. Så jagede hr. Vinterberg dem fra hverandre med et par kommandoråb og et spark til dem, som var senest til at lystre, og hundene luskede knurrende til hver sin side, idet de sendte hverandre alt andet end venlige blikke. Det var meget interessant at se, og jeg takkede hr. Vinterberg og gik ombord med mit skind.

Vi fortsatte rejsen og anløb Egedesminde, hvor jeg bl. a. så en lille dreng vælte med sin kajak, så han sad i kajakken med hovedet ned. Nogle unge kvinder skød hurtigt en konebåd fra land og bjergede både kajakken og drengen. De ruskede ham og skændte på ham, hvorefter han løb hjem brølende af skam og vrede. Stakkels dreng! Man synes man har oplevet noget lignende før, men sådan er det altså også for små drenge på Grønland.

Vi fortsatte rejsen sydover. Hvor der var fuldt af drivis og isfjelde, da vi rejste nordover, var der nu helt isfrit. Kun et og andet isfjeld så man drive. Vi havde agterlig vind, som efterhånden øgede til en hylende orkan, med meget høj og krap sø, så vi måtte dreje til. Med 3 reb i mesanen og et par olieposer ude til at tage bråddet af søerne drev vi ud af Davisstrædet. Skibet lå som en måge på vandet og klarede sig flot. I disse nætter så jeg et syn, som er vanskeligt at beskrive. Det var meget stærke nordlys. Det så ud, som storm-

skyernes kanter var kranset med ildtunger i alle spektrets farver, og man indbildte sig at kunne høre smæld, når ildkanterne hoppede fra sky til sky. Det så ud, som himlen stod i brand, og samtidig hylede stormen, og brådsøernes morild lyste i natten. Det var vildt og skønt, men måske frygtindgydende for et lille menneske, som driver på havet i en nøddeskal.

Vi gik langt syd om Kap Farvel, før vi forandrede kurs østover. Efter 2-3 ugers heldig sejlads befandt vi os atter i Nordsøen. Her gik motoren i stykker. Det var støbegodsvæggen mellem udstødningen og kølevandet, som der var sprunget et stykke ud af. Maskinpasseren gav op, men Buxbom mente, han kunne reparere skaden, og maskinpasseren bød ham 50 kr., hvis han klarede det. Kaptajnen bød ham også 50 kr., og så kom Buxbom til mig, og bad mig komme med ned i maskinrummet for at se på, hvad han gjorde. I løbet af en time eller lidt mer tættede han hullet ved hjælp af et gevindstykke, møtrikker og pakning, og maskinpasseren og kaptajnen var hver deres 50 kr. fattigere. Det var mange penge i 1910. Matroslyren var kr. 60,00 om måneden. Buxbom fik pengene, da vi kom til København den 4/11, og de var ham vel undt.

Jeg afleverede lasten og mønstrede af. —

Nu som gammel mand glæder jeg mig over, at jeg fik anledning til under Knud Rasmussens kyndige vejledning at stifte bekendtskab med nordpolens livsglade naboer, de elskelige og overordentlig interessante polareskimoer, og at se den jægerkultur, de i løbet af årtusinder har tillært sig, helt adskilt fra andre mennesker og i kamp med en natur, hvor man skulle synes, at ingen mennesker kunne leve. Mest beundrer jeg deres fænomenale dygtighed som jægere.

Vi havde med os hjem nogle saltede hvalrosskind. Hvert af disse skind havde ca. 20-30 små huller. Det var efter eskimoernes primitive lanser. Først kaster de fra kajakken den svømmende hvalros fast med harpun, forsynet med svømmeblære (et oppustet sælskind), og dernæst dræber de den med deres lanser. Kampen foregår i dyrets eget element, og for hvert hul har kajakmanden måttet komme dyret så nær, at han med hånden kunne støde lansen i dyret og trække

den ud igen. Det sårede og rasende dyr angriber undertiden kajakken, og det kræver en næsten utrolig dygtighed og åndsnærværelse at blive sejrherre i denne kamp. Eskimoerne dræber også den svømmende isbjørn på samme måde. Mange af dem omkommer da også under kampen. En hvalroshan vejer ca. 2000 kg.

Deres kvinder er også utrolig dygtige. De kan tænde ild uden tændstikker og sy smukt, stærkt og vandtæt uden synål og tråd. De laver selv deres nål af en bensplint og spalter dyrenes sener til sytråd. Med disse primitive redskaber laver de overtræk til kajaker og klæder, som tildels kan være smagfulde, udført af forskelligfarvet skind. Kvinderne råder i hjemmet. Skal man tuskhandle, er det konen, man må snakke med, men det er hendes mand, som bestemmer, hvilken mand hun skal sove hos. Vil hun ikke lystre ham i denne sag, får hun prygl, fortalte Knud Rasmussen, men det skal være meget sjældent, at det er nødvendigt. Konebytte er en rent praktisk handling, som bestemmes af mændene under hensyn til fangsten. En mand kan være særlig dygtig til en bestemt slags fangst, og en anden mands kone kan være den bedste hjælper, han kan få til den slags fangst. Så bytter de koner for en fangstrejse, i hele det lille samfunds interesse. Fangsten deles jo mellem dem alle. Et konebytte varer kun en tid. Ægtefællerne holder gerne sammen hele livet, men hvis en mand er en særlig dygtig fanger, kan det hændes, at han har to koner. De vil gerne have børn, da det måske betyder alderdomsforsørgelse, men uønskede pigebørn dræbes undertiden. Kvinderne er derfor ofte i mindretal i deres samfund, og dette kan føre til, at den ene mand dræber den anden for at få hans kone. Knud Rasmussen sagde, at dette er den eneste form for ran og drab, som forekommer blandt polareskimoerne. Eskimoerne er indbyrdes fredelige og slås ikke, men er to mænd blevet uvenner, forsøger de at gøre hverandre latterlige i småeviser. Den, som får latteren på sin side, har vundet. Det er da en særdeles kultiveret måde at kæmpe på, også efter vore begreber. —

Jeg glæder mig også over, at jeg fik anledning til at gøre en indsats for Knud Rasmussen. Det var en mand, for hvem alle

arbejdede med glæde og iver. Han gjorde arbejdet til en fest med sit ukuelige gode humør og gåpåmod.

Jeg tænker også med glæde på mit samvær med Peter Freuchen, Knud Rasmussens trofaste ven og rejseledsager. Det var ham, som stod for det forretningsmæssige ved ekspeditionen. Vi havde hejst det danske flag 400 kvartmil længer mod nord og lagt grunden til et nyt kapitel i Knud Rasmussens, Peter Freuchens og polareskimoernes liv.

Nu er jo, som bekendt, bopladsen ved Thule omdannet til et stort amerikansk militærstøttepunkt, „Amerikas øre“, og polareskimoerne er rejst derfra.

Nu flyver man derop på nogle få timer. Det var anderledes, da man for 50 år siden sejlede derop med et skrøbeligt lille sejskib.

KNUD RASMUSSEN AND THE FOUNDING OF THE TRADING STATION AT THULE 1910

Summary

As recently as fifty years ago the Polar Eskimos of the northernmost parts of Greenland lived an almost Stone Age existence. For many hundreds of years they had lived as hunters and they still followed this way of life. They made their clothing from the skins of birds, bears, seals and foxes, and from the bones of these same animals they fashioned tools and weapons.

The sudden change over from this culture stage to modern civilization necessarily created enormous difficulties for the Eskimos. Knud Rasmussen, the Danish polar explorer, realised this. He was a great friend of the Eskimos and understood their temperament and way of thinking. He resolved therefore to establish the trading station of Thule in order to help them over this critical period. In July 1910 he set sail northwards from Copenhagen in a chartered vessel, the three masted schooner „Motor“ of Gaabense. With him were Peter Freuchen, also a polar explorer and later author, Capt. J. Jensen and Peter Wamberg, the author of this article, who sailed as first mate.

In spite of poor equipment and uncomfortable conditions the vessel reached Greenland safely and all the way up the west coast was welcomed with much rejoicing in the old colonies, which had been founded as long ago as the eighteenth century. Not until Thule did the first mishap occur and even then the consequences were not unduly serious. The ship hit an

iceberg but not as badly as was at first feared. After unloading supplies and equipment work began on the actual building of the trading station, which had been shipped over in sections. A fierce gale nearly thwarted their plans, but with the willing assistance of the Eskimos they managed to get the building finished. The return journey could not be postponed longer than was absolutely necessary, on account of the new ice of the autumn. After several days work repairing the damage done to the ship and taking in ballast course was immediately shaped southwards again. Knud Rasmussen and Peter Freuchen remained on the station. The voyage south along the west coast of Greenland, where the vessel put in at several places, was rich in more or less enjoyable experiences, which provide a vivid picture of the Greenlander's abilities as a hunter but also of his poor existence. There was only a single instance of engine trouble during the voyage back to Copenhagen, which was reached on the 4th November.

Thule, the most northern trading station in the world, was to have great and beneficial importance for the Eskimos in this harsh land. In the present day an American military camp has been built there and the original inhabitants evacuated.